№ 258 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ 21 1902 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ 21 № 258

ԵՐԵՍՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբ.
Առանձին համարները 5 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція «Мшакъ».
Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տելեֆօն № 258.

ՄՇԱԿ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի եւ տօն օրերից).

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տելեֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲԱՑՎԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՄՇԱԿ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԼՐԱԳՐԻ

(31-Դ ՏԱՐԻ)

ԱՌԱՋԻԿԱՅ 1903 ԹՒԱԿԱՆԻՆ

«ՄՇԱԿԸ» ՀՐԱՏԱՐԱԿՎՈՒՄ Է ՆՈՅՆ ՊՐՈԳՐԱՄՈՎ ԵՒ ՆՈՅՆ ՈՒՂՂՈՒԹԵԱՄԲ

ամեն օր, բացի տօներին յաջորդող օրերից։

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆԸ. «Մշակի» տարեկան գինը 10 րուբլի է, տասն եւ մէկ ամսվանը նոյնպէս 10 ր., տասն ամսվանը՝ 9 ր., ինն եւ ութ ամսվանը՝ 8 ր., եօթ եւ վեց ամսվանը՝ 6 ր., հինգ ամսվանը՝ 5 ր., չորս ամսվանը՝ 4 ր., երեք ամսվանը՝ 3 ր. երկու ամսվանը՝ 2 ր. եւ մի ամսվանը՝ 1 րուբլի։

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. Ամերիկայի բաժանորդները պէտք է վճարեն տարեկան 6 դոլլար. Եւրոպայի բաժանորդները՝ 30 ֆրանկ. Պարսկաստանի բաժանորդները՝ 10 րուբլի։

«Մշակին» գրվել կարելի է ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆԸ (Բազարնայա եւ Բարօնսկայա փողոցների անկիւն), իսկ ԲԱԳՒՈՒՄ—Ն. Դաւթեանի մօտ։

Կայսրութեան ուրիշ քաղաքներից «ՄՇԱԿԻՆ» գրվելու համար եւ առհասարակ նամակներ եւ ծրարներ ուղարկելիս, պէտք է դիմել հետեւեալ հասցէով. ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ», իսկ արտասահմանից՝ TIFLIS, Rédaction du journal arménien «MSCHAK».

Յայտարարութիւնները ընդունվում են բոլոր լեզուներով։

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

Սօֆիա Սօլօմօնօվնա Ջիթախեան, Աննա Իվանօվնա եւ Տիգրան Համբարձումեան Ենֆիաճեանց, խորին կերպով ցնցված վշտալի կորուստով, յայտարարում են իւրեանց՝

ՄԱՐԻԱ ԻՎԱՆՕՎՆԱ ԲԷԳԹԱԲԷԳԵԱՆԻ

(Մնեալ Ջիթախեանի)

վաղաժամ մահը, որ տեղի ունեցաւ նոյեմբերի 20-ին։

Հոգեհանգիստներ ամեն օր երեկոյեան 7 ժամին հանգուցեալի բնակարանում, Սերգիեվսկայա փողոց, սեփական տուն։ Մարմնի յուղարկաւորութիւնը կը լինի կիրակի, նոյեմբերի 24-ին, առաւօտեան 10 ժամին, դէպի Վանքի մայր եկեղեցին, իսկ այնտեղից Խօջիվանքի գերեզմանատունը։ 1—4

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.

Աւելի ընդարձակ հայեցակէտ.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Նամակ Բագուից. Նամակ Վաղարշապատից. Նամակ Խմբագրութեան. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Մակեդոնիայի վիճակը. Արտաքին լուրեր.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ. — ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. — ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ.—Լրագրական թերթը։

ԱՒԵԼԻ ԸՆԴԱՐՁԱԿ ՀԱՅԵՑԱԿԷՏ

Երբ որ Բագուի նաւթային գործերը վատացան, երբ նաւթը այլ եւս չէր վաճառվում եւ կերօսինի գործարանները ստիպված էին դադարեցնել իրանց գործունէութիւնը, այն ժամանակ վնասվեցին ոչ միայն այն ձեռնարկութիւնները, որոնք վերաբերում էին նաւթի արդիւնաբերութեան եւ վաճառահանութեան, այլ եւ շատ ուրիշ ձեռնարկութիւններ, որոնք որ եւ է կապ ունէին նաւթային գործի հետ։ Իսկ այնպիսի մեծ վաճառանոցի խանգարվելը, ինչպէս էր նաւթի վաճառանոցը, ազդեց եւ առհասարակ մեր երկրի դրամական շուկայի եւ վաճառականական գործերի վրա։

Երբ որ մի քանի տարի սրանից առաջ անբերրիութիւն պատահեց մեր երկրում, ոչ միայն վնասվեցին այն գիւղացիները, որոնց դաշտերը զրկվեցին հացահատիկների բերքից, այլ եւ ամբողջ տեղական վաճառականութիւնը, որը անբերրիութեան պատճառով զրկվեց այն բոլոր ապրանք գնողներից, որոնք ապրում են գիւղական շրջանում։ Երբ որ սաստիկ հեղեղների պատճառով Անդրկովկասեան երկաթուղու գիծը մի քանի տեղ խանգարվեց եւ մարդկանց ու ապրանքների փոխադրութիւնը մի քանի ամիս դադարեց, տեղի ունեցան ահագին տնտեսական վնասներ, երկաթուղին եւ վաճառականները կորցրեցին մի քանի միլիօն րուբլիներ։ Երբ որ տաւարի ժանտախտի տարածվելու պատճառով ձեռք են առնվում ոստիկանական միջոցներ, նեղութիւնը հասնում է ոչ միայն տաւարատէրերին, այլ եւ շրջակայ անձանց, որոնք զրկվում են լծկան կենդանիների աշխատանքից։

Մենք կարող էինք շարունակել օրինակները եւ ցոյց տալ, որ արդիւնաբերութիւնները կապ ունեն միմեանց հետ եւ մէկի փչանալը կամ զարգանալը մեծ ու փոքր չափով ազդում է միւսների վրա եւ որ ոչ ոք չէ կարող առանձնացած եւ կղզիացած դիրք բռնել երկրի մէջ, կարծելով թէ իրան չեն վերաբերում երկրի ընդհանուր զարգացման հոգսը ու երեւան եկող հարցերը։

Զանազան արդիւնաբերութիւնների մէջ եղած կապը միշտ գոյութիւն է ունեցել մեր երկրում, բայց հին ժամանակներում, երբ երկրի զանազան մասերը անջատված էին միմեանցից եւ յաճախ կռիւներ էին մղում միմեանց դէմ, այդ կապը շատ թոյլ կերպով էր արտայայտվում եւ երեւան էր գալիս խոշոր տնտեսական արհաւիրքների ժամանակ։ Իսկ այժմ, երբ հաղորդակցութիւնը դիւրացել է եւ երկրի զանազան մասերը ոչ միայն միմեանց հետ աւելի սերտ կապերով շղթայվել են, այլ եւ սկսել են յարաբերութիւններ ստեղծել մեր երկրից դուրս գտնվող մեծ վաճառանոցների հետ, այժմ անկարելի է մեզ համար սահմանափակվել մի որոշ նեղ շրջանում եւ հետաքրքրվել միայն այն արհեստով, այն արդիւնաբերական հարցով, որ որոշ կէտում տիրապետող է։ Ոչ։ Պէտք է իմանալ աւելի լայն հայեցակէտ երկրի հարցերի մասին եւ կարողանալ ըմբռնել այն ազդեցութիւնները եւ հոսանքները, որոնք ազդում են մեծ տարածութիւնների վրա։

Դա ոչ թէ միայն լոկ հարցասիրութեան եւ հետաքրքրութեան պահանջ է, այլ եւ անհրաժեշտութեան։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԲԱԳՈՒԻՑ

—

Նոյեմբերի 16-ին

Սկսած այս ամսի 8-ից քաղաքային ժողովարանի դահլիճներից մէկում բացվեց նկարիչ պ. Ֆէթվաճեանի ցուցահանդէսը։

Առաջին տպաւորութիւնը, որ մարդ ստանում է պ. Արշակ Ֆէթվաճեանի ցուցահանդէսից, դա պատկառանքի զգացմունքն է, անկեղծ եւ սրտանց զգացմունք աշխատող մի մարդու լուրջ եւ բազմակողմանի գործի դիմաց։ Որչափ մարդիկ իրանք իրանց արտիստ են անուանում, բայց քանիսը իսկապէս արտիստ են… Այս դէպքում գործը խօսում է ինքն իր համար եւ մենք տեսնում ենք, որ պ. Ա. Ֆէթվաճեանը ճշմարիտ որ արժանաւոր կերպով է կրում այդ անունը։ Մեր կարծիքով պ. Ա. Ֆէթվաճեանը գեղեցկութեան սիրահար է, լինի այդ գեղեցկութիւն Հայաստանում թէ Իտալիայում, Պետերբուրգում թէ Կ. Պօլսում։ Տեսնելով ցուցահանդէսի 60-ից աւել նկարները՝ իւղաներկ, ակվարել, պաստել, աֆրէսկօ—այցելողը գալիս է այն եզրակացու-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԼՐԱԳՐԱԿԱՆ ԹԵՐԹԸ

Առակ

(Սկիտալեց *)

—

Հանգիստ նիրհում էր նեխված ճահիճը։ Նրա ափերը շրջապատված էին եղէգով, որ մեղմիկ ննջում էր հոտած աղմոտ ջրի վրա կռացած տխուր ագռաւածաղիկի հետ։ Ջրի երեսին լողում էին ջրածաղիկների լայն տերեւները, իսկ դրանց վրա բարձր կանգնած էին ճահճային շուշանները, մինքան սպիտակ, մինքան մաքուր եւ անմեղ եւ մինքան հպարտ իրանց մաքրութեամբ, որ չէր էլ կարելի մտածել, թէ դրանք ազգակցութիւն ունեն հոտած ճահճի հետ։ Ճիշդ է, այդ շուշաններից ոչ մի հոտ չէր գալիս, բացի միայն այն, որ մի փոքր աղմի հոտ էր փչում, սակայն իրանք այդ չէին էլ նկատում եւ ուրախ ժպտում էին։

Իսկ քռուչի վրա, մի ոտը ծալած՝ արդէն ամբողջ օրը կանգնած էր խորիմաստ արագիլը եւ մտածում էր եգիպտական գրերի մասին, որ կարդացել էր նա բուրգերի վրա Եգիպտոսում եղած ժամանակ։ Նա իրան շատ գիտնական էր համարում, որովհետեւ միշտ խօսում էր ամենքին անհասկանալի եգիպտական լեզուով։

Երկու գորտ—արու եւ էգ—զգացված «Ինձ մի փորձիր զուր տեղը» դուէտն էին երգում, արագիլը ականջ էր դնում—եւ չէր ուտում նրանց, մինքան մելամաղձոտ էր տրամադրված։

Անդորր եւ նիրհած էր ճահճի վրա։ Գորտերի ձայնը քնքշօրէն դողդողում էր, եղեգը հազիւ լսելի չխշխում էր եւ սիրոյ խօսքեր էր փսփսում ագռաւածաղկին, իսկ սա ամօթխած խոնարհվել էր, եւ կռացած դիտում էր իր արտացոլումը բորբոսնած կանաչ ջրի մէջ։ Շուշանները անմեղ ժպտում էին։

Յանկարծ որտեղից որ թռաւ քամին։

—Վա՜ւ, վա՜ւ, վա՜ւ… ինչպէս տխուր է ձեզ մօտ, ասաց նա եղեգին եւ ագռաւածաղկին,—դու դեռ էլի գուրգուրում ես այս ճաք-ճաք եկողի յետեւից։ Նոյնը, կը վնասվես։ Իսկ սրանք դեռ էլի երգում են մի եւ նոյն երգը։ Արագիլն էլ դարձեալ անձնատուր է իր անօգուտ խոհերին։ Հին խօսքեր, հին-հին երգեր, հին խոհեր։ Վա՜ւ, վաւ, վաւ, ինչպէս տխուր է այստեղ։

Եղէգը դժգոհ երերաց եւ չխշխաց, անշարժ ագռաւածաղիկը շարժվեց, արագիլը փքվեց, իսկ քամին շարունակեց։

—Ինչքան ես հեռու էի։ Ես խաղում էի ծովի ալիքների հետ. որքան զուարճալի էր։ Նրանք մռնչում էին գազանների պէս, բարձրանում ու ցածրանում էին, ինչպէս լեռները, եւ ես փաղաքշում էի նրանց սպիտակ բաշը։ Եւ ծովը գոռում էր, ինչպէս մի երգեհոն, եւ երգում աքանչելի երգ… վա՜ւ, ինչպիսի երաժշտութիւն էր դա։ Նոր նոր եղանակներ նոր խօսքերով։ Ինչպէս յուզվում էր ծովը, ինչպէս կռւում էին ալիքները։ Որքան լաւ էր այնտեղ։ Վա՜ւ-վաւ, վաւ-վա՜ւ։ Անտանելի են գորտային երգերը։

Եւ այնտեղ ես տեսայ ծովի [illegible]։ Նրանք ապրում են բոլորովին ծովի յատակում, մարջանի պալատում։ Եւ նրանք դուրս են գալիս միայն գիշերը եւ փոթորկի ժամանակ, որպէս զի արտաքսեն գիշերը։ Ինչպիսի զէնք ու զրահներ ունեն նրանք։ Եւ իրանք էլ ուժեղ են եւ անչօշափելի, եւ նրանց մարմինները կարծես թէ տռասններն են երկաթից կռել։ Եւ երբ նրանք դուրս են գալիս ալիքներից եւ մերկացնում իրանց երկար, աչք կուրացնելու չափ փայլուն սրերը—նրանց հետ միատեղ ծագում է ճաճանչափայլ արեգակը։ Վա՜ւ-վաւ։ Շատ հրաշքներ կան աշխարհիս երեսին։

Շուշանները կասկածով գլուխները շարժեցին։

—Իսկ ծովում շուշաններ կան, հարցրին նրանք,—կարծող են արդեօք այնտեղ էլ բուսնել այսպիսի մաքուր ծաղիկներ։

Քամին քնքշօրէն համբուրեց նրանց եւ պատասխանեց.

—Ծովի մէջ շուշաններ չը կան։ Դուք այնտեղ կը մեռնէիք ձեր մաքրութեամբ. միայն կեղտոտ, բորբոսնած ճահիճն է ծնում ձեզ։ Դուք մաքուր էք նրա համար, որովհետեւ ճահիճը չափազանց կեղտոտ է… ինչ օգուտ ձեր գեղեցկութիւնից, երբ դուք ձեզանով զարդարում ու ծածկում էք ցեխը։

—Այս տարօրինակ քամին չէ ընդունում էսթէտիկան—ասացին ծաղիկները, երեսները շուռ տալով քամուց։

Այդ ժամանակ ով որ մի քար գցեց, որ փաթաթված էր լրագրի մէջ։ Բարկացած քամին բռնեց նրան, ուժգին թափով չպրտեց ճահիճը ու թռաւ։

Ճահիճը շարժվեց։

Քարը պինդ թրմփաց ու գնաց յատակը, իսկ լրագրական թերթը բացվեց ջրի երեսին, ուր լայն շրջաններ կազմվեցին, շուշանները վախեցած երերացին, իսկ գորտերը հէնց այնպէս էլ չը վերջացրին իրանց դուէտը։

—Այդպէս,—այդպէս,—բղաւեցին ճահճի միւս ծայրից վայրի բադերը։

—Ի՞նչ է պատահել—գլուխը հանելով թեւի տակից եւ մի ոտը բարձրացնելով, միւսը քաշելով հարցրեց արագիլը եգիպտական լեզուով։ Հէնց ուղիղ տեսնելով իր առջեւ լրագրական թերթը, նա հպարտօրէն երկարացրեց վիզը եւ ուռած-փքված մռմռաց.

—Հա, հասկանում եմ, ինձ համար լրագիր են ուղարկել…

Եւ նա սկսեց կարդալ, բայց որովհետեւ լրագրական թերթը եգիպտական լեզուով չէր գրված, ուստի արագիլը ոչ մի խօսք էլ չը հասկացաւ։

—Հըմ,—ասաց նա. պինդ թրխկաց, բայց, ի միջի այլոց, բոլորովին անհասկանալի է—որտեղից եւ ինչու համար։

Եւ ոտի մէկը ծալելով, նա խորասուզվեց մտածմունքի մէջ, թէ արդեօք ինչ կարող էր գրված լինել լրագրական թերթերում։ Իսկ թերթից դեռ էլի տարածվում էին ճահճի վրա լայն շրջաններ։

—Ջը կա՞յ արդեօք այստեղ մի որ եւ է բան գեղեցկի մասին—հարցնում էին միմեանց շուշանները, կռանալով թրջված թերթի վրա։ Այնքան հաճելի է երբեմն կարդալ մի որ եւ է ընտիր եւ անպատճառ զգայուն բան, այնպիսին, որից թերթիկների վրա արտասուքներն են ցայտում։ Դա շատ սխորժ յուզում է սիրտը եւ թախիծը փարատում։

*) Скиталецъ—ռուս նոր գրողներից է։

Թեան, որ պարոնը անցել՞է լուրջ եւ բազմակողմանի չկոլա, իսկ պարոնի կատարելագործւած տեխնիկան մեզ հաստատում է, որ մենք գործ ունենք մի շնորհալի արտիստի հետ։

Անցի քան 10—12 տարի լինելով արտասահման, գլխաւորապէս Հռոմում եւ Վիեննայում, պ. Ա. Ֆէթվաճեանը վերջին 6 տարիներս ապրում է Պետերբուրգում, որտեղ նա իր համար պատուաւոր դիրք է ձեռք բերել մայրաքաղաքի արտիստների մէջ։ Ահա ինչու մեզ հետաքրքրում է մի հարց. ինչպէս կը վերաբերւի դէպի այս արտիստը եւ իր գործը Բաքուի հայ հասարակութիւնը։ Մեր կարծիքով, այժմ մանաւանդ, երբ տեսնում ենք, որ ռասայականութիւնը եւ նացիոնալիստական տա…ները մոդա են դարձել եւ ամեն կողմից մեզ նեղում են, ամբաստանելով մեզ […]ղմանի ընդունակութիւններով օժտուած մի ժողովուրդ, մենք պարտական ենք չթողնել գեղեցկին, բարին եւ արուեստին նուիրուած գործողներին։ Ժամանակ է ապացուցանել, որ մենք էլ ընդունակ ենք էսթետիկական ազնիւ զգացումներ ունենալ, պատուելով գեղարուեստի ասպարէզում նուիրուած մեր ազգակցին, կարծում ենք, որ մենք մեզ բարձրացած կը լինենք օտարների աչքում։

Ե. Գ.

ՆԱՄԱԿ ՎԱՂԱՐՇԱՊԱՏԻՑ

Նոյեմբերի 10-ին

Արդէն վերջանալու վրա են գեղջուկի դաշտային աշխատանքները։

Գիւղական կեանքի մէջ ձմրան քաղցրութիւնը սկսվում է այն օրից, երբ նոր գինին—«մաջարը» պարզւում է կարասներում եւ «տիկերը» լցվում են օղիով։ Այնտեղ օրերի հետ միասին սկսվում են եւ գիւղացիների հարսանիքները ու նշանադրութիւնները, որոնք բացի գիւղացիներին հարբեցնելուց՝ ուրիշ ոչ մի վայելչութիւն չեն տալիս։ Բայց երանի թէ այդքանով էլ բաւականանար գեղջուկը եւ իրան գցէր Բաքոսի գիրկը միմիայն հարսանիքների եւ նշանադրութիւնների ժամանակ։ Ո՛չ, ցաւելով պէտք է խոստովանվենք, որ աշնան օրերից սկսած գիւղացիները, շատ քիչ բացառութեամբ, հարբած են վաղ առաւօտից մինչեւ երեկոյ, եւ խմում են առանց խնայելու ոչ իրանց առողջութիւնը, ոչ իրանց չարքաշ կեանքի դառնութեամբ վաստակած կոպէկները։

Ամբողջ Արարատեան դաշտը ծածկված է տասնեակ հազարաւոր այգիներով, որոնցից պատրաստվում են գինի եւ օղի։ Այդ պատրաստած գինու եւ օղիի 10 տոկոսը հազիւ է արտահանվում, իսկ մնացածը ամբողջովին սպառվում է տեղն ու տեղը, առանց մի կոպէկ վաստակ տալու տիրոջը։ Երբ հարկաւոր է լինում մի որ եւ է դպրոց բանալ գիւղում կամ մէկ բժիշկ հրաւիրել գիւղացի հիւանդներին բժշկելու, օրերով ու շաբաթներով պէտք է համոզել՝ սկսած տանուտէրից մինչեւ վերջին գիւղացին, որպէս զի իրանց կոպէկները չը խնայեն ընդհանուր հասարակական օգտակար գործերին. իսկ խմելու եւ հարբելու համար նրանք պատրաստ են ամեն օր գինետուն մըտնել եւ իրանց գրպանը դատարկել։ Գինետունից, չը կարծէք միայն այն գինիները, որոնց մենք հանդիպում ենք բոլոր քաղաքներում եւ գիւղերում օրինական թոյլտուութեամբ բացած. ո՛չ երբէք. գիւղերում այժմ շատ տարածված է գաղտնի գինեվաճառութիւնը եւ ամեն մի գիւղում կան գաղտնի տներ, ուր ամեն ոք կարող է անարգել մտնել երբ եւ կամենայ, խմել եւ հարբել։ Գինեմոլութիւնը այնքան է տարածվել եւ այնքան մեծ կարիք է զգում գիւղացին գինի եւ օղի գործածելու մէջ, որ սկսվել է այժմ «չարժական գինեվաճառութիւն». հրապարակի վրա կամ փողոցներում կը տեսնէք մէկը գրպանից հանեց մի բաժակ եւ միւս գրպանում պահած շիշից օղի կամ գինի լցնելով տուեց գիւղացուն խմելու... Եւ դեռ զարմանում ենք, որ գիւղացին շարունակ քայքայվում է նիւթապէս եւ պարտքի տակ ընկնելով, չէ կարողանում ազատվել աղքատութիւնից։

Երբ երկրի բերքերը փչացվում են ցրտից, կարկուտից, կամ այլ պատահարից եւ կամ ջրի սակաւութեան պատճառով չորանում են արտերն ու այգիները, մենք խղճահարվում ենք գիւղացիների վրա եւ մտածում անմիջական օգնութիւն հասցնել. բայց երբ գիւղացին վատնում է իր չարչարանքով ձեռք բերած կոպէկները՝ գինի եւ օղի խմելով, մենք շատ շատ շուտ ենք տալիս երեսներս եւ հեռանում, իմանալով մի եւ նոյն ժամանակ, որ նիւթականի հետ գիւղացին կորցնում է եւ ամեն ինչ...

Շատերը պնդում են, որ միմիայն գիւղական քահանայի պարտականութիւնն է կենդանի խօսքով յորդորել իր ժողովրդին հեռանալու որպէս ամեն տեսակ չար եւ վնասակար ճանապարհներից, նոյնպէս եւ գինեմոլութիւնից։ Վստահաբար կարող ենք ասել, որ գիւղական քահանաների մէջ, թէեւ շատ քիչ բացառութեամբ, տակայն կան եւ այնպիսիները, որոնք քարոզել են եւ այժմ քարոզում են ու աշխատում քարոզով ուղղել գիւղացու պակասութիւնները, բայց լաւը ինչպէս հաւատայ քահանայի խօսքին, երբ նոյն քահանան ներկայ եւ մասնակից լինելով թէ հարսանիքի, թէ թաղման եւ թէ եկեղեցական այլ եւ այլ ուրախ եւ տխուր ծիսակատարութիւններին, ուր գինին եւ օղին ամենագլխաւոր դերն են կատարում, ինքը—քահանան առաջնորդող է հանդիսանում իր հօտին եւ շատ անգամ հարբած է վերադառնում տուն... Մենք գիտենք գիւղական հարսանիքներ, ուր խմվել է աւելի քան 4—5 վեդրօ օղի եւ 30—40 վեդրօ գինի. մենք տեսել ենք մի ամբողջ գիւղ համարեա ամբողջովին հարբած, որովհետեւ այդ օրը «հարսնաց քելեխ» է եղել այդ գիւղում... Ո՛չ, քանի որ գոյութիւն ունի քելեխը, որի կարեւորութիւնը դրւատում է քահանան, որպէս մի սուրբ աւանդ մեր նախահայրերից մնացած, եւ քանի որ քահանայի արդիւնքը կախված կը մնայ ծիսակատարութիւնների ժամանակ ժողոված կոպէկներից, քահանան չէ կարող գործով պաշտպանել հարբեցողութեան վնասները, որովհետեւ առատ վարձատրութեան հետ կապ ունի եւ վարձատրողի տրամադրութիւնը։

Թող տայ քահանային իր ընթացքը շարունակելու եւ թողնել գիւղացուն իր վիճակի մէջ, մինչեւ որ ինքը զգայ իր վարած կեանքի բոլոր դառնութիւնը, ի հարկէ չէ կարելի եւ օր առաջ պէտք է հիմնական միջոցներ ընտրել ազատելու նրան կորստեան այդ անդունդից։

Մամուլը շատ անգամ է խօսել այս կարեւոր հարցի մասին եւ շատ միջոցներ է առաջարկել կռւելու այս պակասութեան դէմ, սակայն միակ օգտակար եւ հիմնական միջոցը պէտք է համարել՝ ձմրան օրերի անգործ գիւղացուն գործ ու աշխատանք տալը, որի միջոցով նա կարող կը լինի եւ բարեկարգել իր նիւթականը եւ հեռու պահել իրան ամեն տեսակ չար ու վնասակար ճանապարհից, որ հետեւանք է միշտ անգործութեան եւ պարապութեան։ Այս տեսակէտից գովելի է մի խումբ երիտասարդների ցանկութիւնը, որ մտածում է իր միջոցներով բանալ Վաղարշապատում մի այնպիսի արհեստանոց, ուր գիւղացիք կարողանան ազատ ժամերում աշխատել եւ սովորել՝ տեղական նիւթերից զանազան գործուածքներ եւ ամաններ պատրաստելու։

Սրանց աջողութիւն ենք ցանկանում այս օգտակար գործին։

Արիստ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, Նոյեմբերի 18-ին

Կիրակի, նոյեմբերի 17-ին, պ. Ն. Աբրահամեանի տանը նշանակված էր ժողովրդական Թատրոնի սիրողների ընդհանուր ժողով։ Անցեալ եւ ներկայ տարվայ շրջանների ընթացքում այս առաջին ընդհանուր ժողովն էր, որ կազմում էր ներկայ սեկցիան։ Հաւաքվել էին 15 սիրող, որոնք նախագահ ընտրեցին պ. Ա. Մանդինեանին։ Նախ քան ժողովի բացելը, սեկցիայի անդամ պ. Տէր-Մինասեանը հարց դրեց, թէ արդեօք կարելի է կանոնաւոր համարել այս ժողովը, մանաւանդ որ, ինչպէս երեւաց, պէտք է նոր սեկցիայի անդամների ընտրութիւն կայանար։ Ցայտնվեց, որ ժողովի հրաւիրվել են նրանք, որոնք ներկայ շրջանում գոնէ մի անգամ մասնակցել են ներկայացման, որոնց ընդհանուր թիւը, համաձայն սեկցիայի անդամների տւածի՝ 35 է։ Գրաւոր հրաւէր չէր եղել, այլ մի օրվայ ընթացքում ում պատահել էին փողոցում, նրան էլ յայտնել էին։ Աչքի առաջ ունենալով, որ այս ձեւով կարելի էր զանվէլին սիրողներ, որոնք կը ցանկանային մասնակցել, բայց բաղդի բերմամբ ոչ ոքի պատահած չը լինելով՝ այժմ զրկվում են ձայն տալուց, սիրողները դժուարանում էին լուծել այդ հարցը. սրան օգնութեան եկաւ պ. Աբրահամեան, ասելով, որ առաջին տարիներում նոյն իսկ սիրողների ժողով էլ տեղի չէր ունենում, այլ ինքը մի թղթի վրա գրելով ցանկացած մարդկանց անունները, ներկայացնում էր կոմիսիային հաստատութեան, բայց այժմ, որովհետեւ գործը մի փոքր ընդարձակվել է, որոշեց ժողով գումարել. հետեւապէս, այստեղ քանի մարդ էլ ներկայ լինի. մի եւ նոյն է՝ ժողովը կարելի է կանոնաւոր համարել։ Նախագահը նոյնպէս համաձայնվեց այս մտքին. թէեւ սիրողներից մի քանիսը հակառակեցին այս կարծիքին, բայց նրանց ձայնը խեղդվեց եւ ժողովը բացվեց։ Սիրողների հարցին, թէ ինչու ժողովի չեն հրաւիրվել գործով հետաքրքրվող բոլոր մարդիկ եւ համակրողները եւ թէ ինչու հրաւէրը մամուլի միջոցով չէ եղել, սեկցիայի նախագահ պ. Աբրահամեանը յայտնեց առաջինի վերաբերմամբ, որ սեկցիան այդպէս է որոշել. իսկ երկրորդի՝ ժամանակ չը կար։

Ապա կարդացվեց համառօտ հաշիւ, որից երեւաց, թէ անցեալ տարվայ սեպտեմբերի 1-ից մինչեւ ներկայ նոյեմբերի 10-ը (այսինքն 43 կիրակիների ընթացքում, մայիսի 1-ից մինչեւ օգոստոսի վերջը չը հաշւած) տեղի են ունեցել 19 ներկայացում, որոնցից մէկը երաժշտական բաժնով։ Մուտքի եւ ծախսի հաշւից երեւաց, որ դեֆիցիտ եղել է մօտ 15 րուբլի։

Այս փոքրիկ հաշւետւութիւնից յետոյ, առաջարկվեց կատարել նոր անդամների ընտրութիւնը։ Որոշվեց ընտրել եւ դուրս եղած անձերից, որոնք հետաքրքրվում են գործով։ Ներկայ եղողներից մի քանիսը ցանկութիւն յայտնեցին յետաձգել ընտրութիւնը, քանի որ նրանցից ոչ ոք միջոց չէ ունեցել իր բացակայ անձի համաձայնութիւնը առնելու, հետեւապէս չէ էլ կարող նրան առաջարկել։ Պ. Աբրահամեան յայտնեց, որ յետաձգել չէ կարելի, որովհետեւ ամսիս 18-ին, այսինքն միւս օրը, ցուցակը պէտք է ներկայացնէ կոմիսիային։ Այսպիսով սիրողներից մի քանիսը մնացին անել դրութեան մէջ։ Ապա պ. Աբրահամեան յայտնեց, որ մի տիկին խնդրել է իրան անդամ ընտրել սեկցիայի։ Սիրողների հարցին, թէ պարոնը վերցնո՞ւմ է պատասխանատւութիւնը իր վրա, եթէ քուէարկութեան ենթարկեն. նա յայտնեց, որ այդ մասին ոչինչ չէ հարցրել։ Սիրողներից ոմանք յայտնեցին, որ աչքի առաջ ունենալով յիշեալ անձնաւորութեան գործունէութիւնը եւ որ նրանով կարող է վերանալ Թիֆլիսում եղող թատերասէրների մէջ եղած անհամերաշխութիւնը, ցանկալի էր ընտրել նրան առանց քուէարկութեան, միաձայն, բայց ներկայ եղողներից մի քանիսը, ընդունելով հանդերձ նրա օգտակարութիւնը, հրաժարվում էին ընտրել, պատճառ բերելով, որ իրանք իմացել են, թէ ինչ որ առանձին սեկցիայի անդամների ցուցակ է պատրաստում այդ տիկինը կոմիսիային ներկայացնելու համար։ Այս բանը տեղի տուեց երկար վիճաբանութիւնների։ Վերջապէս սիրողներից մէկը առաջ. երբ չէ կայանում տիկնոջ ընտրութիւնը միաձայն, այն ժամանակ, ցանկալի է, գործի սիրոյ եւ միութեան համար, որ պ. Աբրահամեանն էլ վերցնի իր թեկնածութիւնը, եւ ընտրվեն բոլորովին

Ագռաւածաղիկն էլ կռացաւ եւ լուռ նայեց լրագրական թերթին, իսկ եղեգը փսփսում էր նրան։

—Սիրելիս, բան չունեմ, չարժէ գլուխս ճաքեցնել. բայց իսկի դու գլուխ էլ չունես... գիտես ինչ, ես էլ առաջ շատ հետաքրքիր էի, բայց այժմ ինձ ամեն բան ձանձրալի է... բոլորը, ինչ որ լրագրում գրում են, շատ հին է։

—Ա՜խ, ձեռք վերցրու, խնդրեմ, չխնչաց ագռաւածաղիկը եւ մի թեթեւ կերպով ծածկվեց եղէգին,—քո միջուկը փխրուն է եւ դատարկ, իսկ ես կուզենայի մեր ճահճի կեանքը հասկանալ եւ առհասարակ զարգանալ...

—Առացէք խնդրեմ, դժգոհ փրնթփրնթաց եղեգը։ Իսկ լրագրական թերթը թրջվելով կամաց-կամաց ընկղմում էր դէպի յատակը։

—«Московскія Вѣдомости»-ին է, չուտափոյթ ուզում էր տեղեկանալ ճկուն եւ յղըրծուն տինկայ ձուկը, փայլելով իր ոսկեգոյն թեփուկով եւ հարեւանցօրէն լող տալով դէպի տպագրական թերթը,—մխ, ոչ, սա ինչ որ ուրիշ բան է, ուրեմն կարդալ չարժէ։ Ես սիրում եմ միայն «Московскія Вѣдомости»... Եւ, պոչը խաղացնելով, նա լող տուեց ու հեռացաւ։

—Անպատճառ սրա մէջ մի որ եւ է բան կը լինի տպված իմ հարեւան Իվան Իվանիչի մասին,—ասաց կարաս ձուկը, դուրս գալով տըղմի միջից. հէնց որ ծուռ ու մուռ անելով ընկաւ ճահճի մէջ, ես իսկոյն զարթնեցայ։ Նայում եմ, կարծես միայն լրագիր է,—բայց չէ, նա էլ կանոնաւորին քար ունի պահած մեզ համար։ Այ՛, ժամանակներ. ի՞նչ անհանգիստ ժամանակներ վրա հասան. հազիւ հազ խրվում եմ տղմի մէջ—շըրմխք, մի բան կը թրմփայ ճահիճը։ Իսկ ինչու համար։ Ինչո՞ւ ո՛չ հանգստութիւն ու հեզ, ո՛չ կամաց եւ թեթեւ կերպով։

Եթէ որ քաղցրու՛թեամբ լինէր... Սակայն, հարկաւոր է գրել Իվան Իվանիչի դէմ. նա իմ ձկնականջը կերել է...

—Պամֆլէտ,—ասաց պերկը (ОКУНЬ), մօտ լողալով եւ նայելով լրագրին.—հասկանում եմ բոլոր ակնարկները։ Ինտելիգենցիային են հայհոյում, իբրեւ թէ ընդհանրապէս, բայց ո՞վ է մնում ճահճի մէջ ինտելիգենտ։ Ոչ ոք, բացի խարանաձուկից։ Ուրեմն, այդ նրա մասին է։ Բուրժուաներին էլ են կծում։ Դէ, իսկոյն երեւում է, որ դա այն կապտայս ձկան մասին է գրված... բայց, խնդրում եմ ասէք, ինչու համար է այդ ըեզոնիորական ձեւը, տոնը. ինչ իրաւունք ունի լրագիրը ուրիշների պակասութիւնները մատնացոյց անել, քանի որ ինքն էլ պակասութիւններ ունի։ Միթէ սա թուղթ է, միթէ սրանք տառեր են։ Ու յետոյ—նայեցէք,—ինչքան ջուր կայ նրա մէջ...

Այդ ժամանակ լրագրական թերթը իջաւ յատակին, որովհետեւ նրա վրա նստել էր խըխունջը։

—Ես խորագնին եմ, կենտրոնացած ինքս իմ մէջ,—ասաց նա։ Ախ, ո՜րքան իմ մէջ զգացմունք կայ, գաղափարներ եւ տաղանդներ։ Ինձ խորապէս վրդովում է այդ լրագրական թերթը, որ այդպէս անքաղաքավարի եւ կոպիտ կերպով մուտք գործեց այստեղ։ Ես չեմ տեսնում նրա մէջ ոչ մի տող առաքինութեան եւ կարեկցութեան մասին դէպի խեղճերը եւ դէպի այն դժբաղդ ձկները, որոնց դժբաղդացրել է ճակատագիրը։ Իսկ ո՞ւր է այստեղ քնարերգութիւնը, ո՞ւր է պօէզիան։

Վատ չէր լինի լրագիր գրողներին յիշել Պուշկինի երեւելի խօսքերը. «Մենք ծնվել ենք ոգեւորութեան, անուշ հնչիւնների եւ աղօթքների համար»։ Իսկ սա ինչ է. թի՛ւ...

Եւ խխունջը թքեց լրագրի վրա։

—Անպատճառ հայհոյանքների մի անստորագիր նամակ կուղարկեմ նրանց, աւելացրեց նա։

Բայց այդ պահուն սողաց լրագրի վրա խեցգետինը եւ, առանց մի խօսք ասելու, դէն շպրտեց լրագիրը իր ահագին ունելիքով ճահճային տղմի մէջ։

—Ես ինքս էլ կարդալ գիտեմ, ասաց նա.—զարմանում եմ, ինչու այդ խխունջները նորս են խծկվում մեզ՝ խեցգետիններիս մօտ, իրանց ընթերցանութեամբ։ Փառք Աստծու, մենք այժմ համարեա ամենքս էլ գրագէտ ենք։ Միայն թէ յաճախ մեզ մօտ, յատակը, լրագիր բաց թողնէին, իսկ մենք այստեղ մի կերպ ինքներս խելք խելքի կը տանք... Այսինքն մեզ ու մեզ աւելի ձեռնտու է, որպէս զի խաբէութիւն չը լինի... Ապա մի նայիր, արդեօք չը կա՞յ այստեղ հողեր կարելու մասին նոր բան...

Եւ, դանդաղօրէն իր անճոռնի ունելիքը չարքերի վրա տանելով, խեցգետինը շշնջալով սկըսեց կարդալ վանկ-վանկ։

—«Ջարկիր երկաթ տաքերին» թեմայով բանաստեղծութիւն է։

Նա խորիմաստ շարժեց իր երկար բեղերը, ընդհատեց կարդալը եւ հարցրեց ինքն իրան.—«Ջարկի՞ր», ո՞ւմ եւ ինչ տաքթով։

Ցետոյ մտածեց եւ, ունելիքը թափ տալով, շարունակեց կարդալ, ասելով.

—Երեւի թէ այնտեղ, վերեւում մի բան է պատահել։

Իսկ նրան արդէն շրջապատել էին մի խումբ զանազան մանր ձկնիկներ եւ ականջ էին դնում լրագրի ընթերցանութեան։ Եւ խեցգետինը տաօք-փառօք կարդում էր վանկ-վանկ, դանդաղօրէն տանելով իր ահագին ունելիքը, որպէս զի չարքից չը շեղվի։

Ցանկարծ ջրի մէջ ինչ որ բան շարժվեց, մի քանի դինկայ ձկներ դէս ու դէն ցրվեցին, եւ դէպի լրագրական թերթը լողաց մի մեծ չերտաւոր գայլաձուկ, երկու տառեխի ուղեկցութեամբ։

—Ուստ,—բղաւեցին մանր ձկնիկները։ Բայց գայլաձուկը իր անշարժ հայեացքը ուղղեց դէպի խեցգետինը, որը չփոթվելուց կարմրեց, եւ խստութեամբ հարցրեց.

—Ո՞վ ես։

—Խեցգետինը...

—Ո՞ր նահանգից...

—Սամարի...

—Այդ ինչ է քո ունելիքի մէջ։

—Լրագիր...

Գայլաձուկը պոչը շարժեց։

—Ա՛, ուրեմն մեզ մօտ, ճահճի մէջ, մինչեւ անգամ խեցգետիններն էլ սկսել են լրագիր կարդալ... Այդպիսով հօ նրանք շատ շուտով իրար հետ կը սկսեն փսփսալ։

Եւ շուռ գալով դէպի տառեխները, ասաց.

—Տարէք դրան...

Իսկ հինաւուրց, մամռով պատած կոճղը, որ մօտիկ կանգնած էր, փնթփնթաց ինքն իրան.

—Հարիւր տարի է ես այս ճահճի մէջն եմ եւ միշտ նոյն բանն եմ տեսնում։

Ո՛չ մի նորութիւն. ամեն ինչ կրկնվում է աշխարհիս երեսին։ Ունայնութիւն ունայնութեանց եւ ամենայն ինչ ունայն է։

Կ. Կրասինսկեան

կողմնակի անձինք։ Այս աւելի եւս բորբոքեց կրակը. աղմուկ ու աղաղակը բարձրացաւ. յաճախ էին զանազան սուր ու անտեղի խօսքեր... Մի կերպ խաղաղվելով ժողովականները մի քանիսը սկսեցին ընտրութիւնը, փոքրիկ Թերթիկների վրայ գրելով սկզբում տասն թեկնածուների անունները, բայց երեւոյթին զարմանք, բայց ժողովականը ամենի առաջ։ Մի քանիսը գրում էին եւ այնպիսիների անունը, իսկ լուռ մնացնելու համար, որոնք ներկայ չլինելով ժողովին, հանել էին իրանց Թեկնածութիւնը ցուցակից։ Ժողովականներից չորս հոգի ձեռնպահ էին մնում, բայց նրանց էլ խնդրելով, համարեա ստիպմամբ գրել տուեին։ Այսպիսով ընտրվեցին ներկայ անդամներ՝ պ.պ. Աբրահամեան, Տէր-Մինասեան, Տէր-Մարգարեան, Մամուլեան եւ Քափամակեան. վերջին երկուսը նոր եւ դուրս մարդիկ են, որոնք ինչպէս լսում ենք, հրաժարվում են։ Ուրեմն կը մնայ նորից կազմել եւ նոյն անհամբերութիւնը Թատերասէրների մէջ։

Հայ.

ՆՈՐԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Խմբագրութեանս մէջ ստացվեց Սօսոն Բեզիրջեանի «Album des Beaux—Arts» աշխատութիւնը, որ պարունակում է իր մէջ արտակեան ճաշակով նկարված որմնանկարների մի ժողովածու։ Այդ նկարները բաւական գեղեցիկ են եւ ճաշակով նկարված։ Պ. Սօսոն Բեզիրջեան Վեհափառ Կաթուղիկոսի կողմից հրաւիրված է զարդարելու նկարներով Էջմիածնի տաճարի պատերը։

—

Թիֆլիսի արտիստական Թատրոնում երեքշաբթի, նոյեմբերի 19-ին, տեղի ունեցաւ կոմս Լ. Տոլստոյի «Խաւարի իշխանութիւն» (Власть тьмы) նշանաւոր պիեսի ներկայացումը։ Թատրոնը լի էր հանդիսականներով։ Դեկորացիաները յարմարեցրած էին պիեսի բովանդակութեան։ Ներկայացումը առհասարակ աջող էր։ Մամանտը բնորոշ եւ տպաւորիչ էր Սմիրնովի խաղը Ակիմի դերում, որի մէջ դերասանը մտցրել էր հոգեբանական մեծ ճշտութիւն։ Բնորոշ էին նաեւ Եմիրդոֆ' բանւոր Միտրիչի եւ Կրասով բանւոր Նիկիտայի դերերում։ Կանանց դերերից աչքի էին ընկնում Գոնդատսի փոքրիկ աղջիկ Անիւտկայի ու Եվակայա' Մատրյոնայի դերերում։ Պիեսը Թողեց մեծ տպաւորութիւն հանդիսականների վրայ։ Ներկայացման վերջը Եմիրդոֆ ծիծաղեցրեց հասարակութիւնը իր մենոլոգներով։

—

Կովկասեան ծխախոտագործութիւնը վերջին ժամանակ ստացել է այնպիսի մեծ չափեր, որ Կովկասը այժմ ծխախոտ է մատակարարում ոչ միայն Պետերբուրգի գործարաններին, այլ եւ արտահանում է դէպի Կրիմ, Ռուսաստանի հարաւային եւ այլ նահանգները։ Այսպէս, ֆինանսների մինիստրութեան մէջ ժողոված տեղեկութիւններով, անցած 1901 Թւականի ընթացքում Կովկասից ուղարկված է Պետերբուրգի գործարաններին 76,914 պուդ ծխախոտ, Տաւրիկեան նահանգը—34,907 պ., Սեւծովեան նահանգը—13,808 պ., Դոնի շրջանը—32,450 պ., Խարկովի նահանգը—4,365 պ., Կիեվի նահանգը—3,080 պ., Մոսկվայի նահանգը—1,403 պ., Պոլտավայի նահանգը—946 պ. եւ Եկատերինոսլաւի նահանգը—860 պ.։ Ուրիշ նահանգներ ուղարկված են աւելի քիչ քանակութեամբ։ Ընդհանուր առմամբ անցած տարւայ ընթացքում ծխախոտի արտահանութիւնը Կովկասից հասնում է եղել 172,183 պուդի, որ համարեա 25,000 պուդով աւելի է նախանցած տարւայ մէջ արտահանած քանակութիւնից։

—

Կիեվից անցնելիս Ներքին գործերի մինիստր ֆոն-Պլէվէ այցելեց քաղաքային դուման եւ, ի միջի այլոց, ասաց նրան ղեկավարելու համար հետեւեալ խօսքերը. «Ես համակրում եմ հասարակական ինքնավարութեան գաղափարին, ... եւ համոզված եմ, որ մենք, պարոններ, համաձայն կապրենք միմեանց հետ։ Ես յոյս ունեմ, որ ապագայում առիթ կունենամ ապացուցանել ձեզ իմ անկեղծ համակրանքը»։

—

Կառավարիչ սենատը կարեւոր բացատրութիւններ է տուել ամուսնու պատասխանատւութեան մասին կնոջ հետ խիստ վարվելու համար։ Սենատի կարծիքով, օրէնքը անհրաժեշտ է ճանաչել Թոյլ չը տալ իշխանութեան անմիջական միջամտութիւնը ամուսինների միմեանց հետ խիստ վարվելու վերաբերմամբ նրանց գործերի մէջ, սակայն այն դէպքերում միայն, երբ ամուսիններից մէկի խռնասումը միւսի մարմնական անձեռնմխելիութեան չէ աւաղիրել մահ կամ չէ պատճառել կնոջ մարմնին ծանր վնասներ։ Սենատի կարծիքով, կնոջ մարմնին հասցրած ծանր վնասների Թւում պէտք է հաշւել, ի միջի այլոց, եւ վաղաժամ ծնունդը, որի հետեւանքն եղել է երեխայի մահը եւ որ առաջացել է ամուսնու բռնի գործողութիւններից։ Թէպէտեւ օրէնքի մէջ ուղղակի չէ յիշված յղի կնոջ դէմ ամուսնու գործ դրած բռնի գործողութիւնների այսպիսի հետեւանքը, բայց այդ հանգամանքը, սենատի բացատրութեամբ, չը պէտք է արգելք դառնայ այսպիսի դէպքերում քրէական դատ բանալ յանցաւորի դէմ։

—

Երկրագործութեան եւ պետական կալուածների մինիստրութիւնը առաջարկել է մի շրջաբերականով իրան ստորադրեալ հիմնարկութիւններին Կովկասում՝ մասերի բաժանել պետական այն հողերը, որոնք գտնվում են անդրկովկասեան երկաթուղիների գծերի մօտ, ամարանոցի համար յարմարութիւններ ունեցող տեղերում, եւ տալ այդ հողաբաժինները կապալով ամարանոցներ շինելու համար։

—

ԲԷՆԴԻԿ-ԳԵԱԶԻՑ մեզ գրում են. «Ասարաբաղի եւ Մազանդարանի շրջանում այս տարի բամբակը աջող բերք է ունեցել։ Տեղիս հայ վաճառականները, մանաւանդ 1901/1902 Թուի աջող առեւտուրից շլացած, արդէն սկսել են կըրկնակի կերպով ապրանքի արժէքները միմեանց «չիգրու» աւելացնելով գները։ Թող տեղիս վաճառականները զգոյշ լինեն եւ 1900/1901 Թուի անյաջողութիւնները չը մոռանան, որոնք պատճառ դարձան մի քանի առեւտրական տների սնանկանալուն»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԱԿԵԴՈՆԻԱՅԻ ՎԻՃԱԿԸ

—

Ձմեռվայ պատճառով մակեդոնական ապստամբութիւնը առժամանակ վերջացած է համարվում, բայց մակեդոնական հարցը շարունակում է զբաղեցնել պետութիւններին, որովհետեւ հէնց որ գարունը եկաւ, ապստամբութիւնը նորից գլուխ կը բարձրացնէ աւելի մեծ ուժգնութեամբ։ Բոլոր պետութիւնները եկել են այն համոզման, որ Մակեդոնիան այլ եւս չէ կարող մնալ իր ներկայ վիճակի մէջ, որ անհրաժեշտ է իրողապէս եւ ոչ Թղթի վրա գործադրել Բերլինի դաշնագրի 23-րդ յօդուածով խոստացված րէֆօրմները։ Թիւրքաց զօրքերի կատարած «խաղաղացումը», այն է սոսկալի գազանութիւնները մի աւելորդ անգամ ապացուցին Եւրոպային, Թէ ինչպէս են հասկանում Թիւրքերը խաղաղացման գործը։ Բօլգարական կառավարութիւնը, տեսնելով որ երկար չէ կարող դիմադրել հասարակական հոսանքին ի նպաստ Մակեդոնիայի եւ վերջ ի վերջոյ ստիպված պէտք է լինի միջամտել, դիմումներ արեց մեծ պետութիւններին՝ պաշտօնական կօնֆերենցիա գումարելու՝ մակեդոնական հարցը լուծելու համար։ Այժմ, ինչպէս հաղորդում են եւրոպական լրագիրները, Աւստրիան մերժեց կօնֆերենցիա գումարելու առաջարկը, բայց խոստացաւ նըպաստել, որ Մակեդոնիային խոստացված րէֆօրմները մտցվեն։ Եւ աւստրիական դեսպանը Կ. Պօլսում հրաման ստացաւ յայտնել սուլթանին, Թէ Աւստրո-Ունգարիան չէ կարող անտարբեր վերաբերվել Մակեդոնիայի այժմեան վիճակին, որովհետեւ այդ վիճակը վնասում է ոչ միայն իրան Թիւրքիային, այլ եւ աւստրիական շահերին Մակեդոնիայում։

Աւստրիական կառավարութեան այս նոր քայլը ցոյց է տալիս, որ այժմ Բերլինի դաշնագիրը ստորագրող մեծ պետութիւնները միջամտում են յօգուտ Թիւրքիայից հարստահարված այս կամ այն երկրի եւ ժողովրդի ոչ մարդասիրական նկատումներով, ինչպէս մինչեւ այժմ էր, այլ սեփական, անձնական շահերի նկատումներով։ Ոչ յանուն մարդասիրութեան, այլ յանուն գործնական շահերի պետութիւնները խորհուրդ են տալիս սուլթանին մտցնել րէֆօրմներ եւ եւրոպական մամուլը գտնում է, Թէ երբ խնդիրը դրվում է այդ հողի, այն է գործնական հողի վրա, մեծ յոյս կայ եւ գրեթէ անկասկած է, որ մակեդոնական հարցը շուտով կը լուծվի։

Օրվայ հրապարակ խնդիրն է կազմում Գերմանիայում Վիլհէլմ II կայսրի ներկայութիւնը Կրուպպի Թաղման ժամանակ։ Ինչպէս յայտնի է, սօցիալիստական մամուլը մի մեծ արշաւանք էր սկսել Կրուպպի դէմ, մեղադրելով նրան խայտառակ գործողութիւնների մէջ. կայսրը իր խօսակցութեան ժամանակ քահանայի հետ, Թաղման ժամանակ, իր զայրոյթն էր յայտնել, որ Կրուպպի պէս մի նշանաւոր բարերար յարձակումների է ենթարկվում։ Գերմանական «Vorwärts» լրագիրը, որ յարձակվել էր Կրուպպի վրա, նկատում է իր մի յօդուածի մէջ, Թէ մեր ժամանակի ամենաառաջին գիտնականը, Վիրխով, չարժանացաւ այն պատւին, որին կայսրը արժանացրեց մարդկային ցեղը կոտորելու սահմանված գործիքների պատրաստողին։

Բօլգարիայում ներկայումս ամբողջ հասարակական կարծիքը յուզված է մի նոր սկանդալով. դուրս է գալիս, որ Բօլգարիայի այժմեան ներքին գործերի մինիստր Լիւդսկանով խառնված է Ստամբուլովի եւ Վելիչկովի սպանութեան գործի մէջ։ Թէեւ Լիւդսկանով դեռ իր պաշտօնի մէջ է, բայց Վելիչկովի այրին գանգատ է ներկայացրել դատաստանական իշխանութիւններին նրա դէմ, խնդրելով ենթարկել մինիստրին դատի իբրեւ մեղսակից սպանութեան։ Այդ սկանդալը բարձրացնողն եղաւ «Ber. Norma» լրագիրը, որ տպեց Լիւդսկանովի ինքնագիր նամակների ֆակսիմիլէն, որոնցից երեւում է, որ նա մասնակցել է Ստամբուլովի սպանութեան գործին։

Սերբիայում եւս գործերը լաւ վիճակի մէջ չեն։ Այն միջոցին, երբ Մակեդոնիայի ապստամբութեան պատճառով, Բալկանեան Թերակղզու փոքրիկ պետութիւնները պէտք ունեն միանալու, Սերբիան համակվել է սաստիկ Թիւրքասիրութեան տենչով եւ սուլթանը ամէնուր գովասանութիւնների առարկայ է դարձել։ Սերբիան վախենում է, որ Մակեդոնիան չը միացնվի Բօլգարիայի հետ։

Ցուցիչ լուրերի կարգին պէտք է դասել Վարշավայի լեհ լրագիրներից մէկի հաղորդած եւ Եւրոպայում տարածված այն լուրը, Թէ Բէլգիայի Թագաւորը մտադիր է հրաժարվել գահից, որպէս զի կարողանայ ամուսնանալ Պարիզի օպէրայի դերասանուհի օրիորդ Կլէօ դը Մէրօդի հետ։

Մի գաղափար տալու համար, Թէ զինւորված խաղաղութիւնը որքան ծանր է նստում աշխարհին, «Revue» հանդէսը հրատարակեց հետեւեալ վիճակագրութիւնը, որից երեւում է, որ Միացեալ-Նահանգները ծախսում են տարեկան պատերազմական պիտոյքների վրա 935 միլիօն, իսկ ժողովրդական լուսաւորութեան վրա—925 միլիօն, մինչ Անգլիան ծախսում է առաջինի վրա—1,500 միլիօն, իսկ երկրորդի վրա—256 միլիօն, Գերմանիան—975 եւ 253 միլիօն, Ֆրանսիան—575 եւ 200 միլիօն, Իտալիան—485 եւ 200 միլիօն, իսկ փոքրիկ Շվէյցարիան, ընդհակառակը, առաջինի վրա ծախսում է միայն 24, իսկ վերջինի վրա—41 միլիօն։

Թուանշանները խիստ պերճախօս են։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—Կ. Պօլսից «Петерб. Вѣд.» լրագրին գրում են. «Անցեալ շաբաթ բարձրաստիճան պաշտօնեաներից մէկը Պէրայում ճաշ տուեց, որին, շատ ուրիշ հրաւիրվածների Թւում, ներկայ էին Րիզա-փաշան, զինուորական դպրոցների գլխաւոր դերեկտորը եւ Կադրի-բէյ, պալատական պաշտօնեան։ Զը նայելով պալատում մեծ ազդեցութիւն վայելող այդ երկու անձանց ներկայութեանը, Իլդիզից հրաման տրվեց Պէրայի նաւահանգստին վերացնել անյապաղ այդ բանկէտը, հէնց որ նրա մասին տեղեկութիւն ստացվեց պալատում։ Գեներալ Մէհմէդ Կէլը, սուլթանի ադիւտանտը, Պէրայի նաւահանգստապետ Համդի-բէյի հետ միասին եկան եւ կարդացին հրամանը պալատից՝ բանկէտը անյապաղ վերջացնելու մասին։ Ճաշին հրաւիրվածները պատկառանքով լսեցին սուլթանական հրամանը, բայց ցրվեցին միայն ճաշը վերջանալուց յետոյ»։

—Վերջին ժամանակները օսմանեան իշխանութիւնները ամեն տեսակ դժուարութիւններ են ստեղծում յունահպատակների համար։ Մինչեւ այժմ իշխանութիւնները յունահպատակներից պահանջում էին միայն անցագիր՝ նրանց անձնաւորութիւնը ստուգելու համար։ Սակայն այժմ այդ բաւական չէ համարվում, եւ իշխանութիւնները պահանջում են, որ անցագիրները վաւերացված լինեն Բ. Դռան կողմից։ Այդ նորամուծութիւնը, որ ընդունված է միայն յունահպատակների համար, մտցրված է, ի հարկէ, միայն այն նպատակով, որպէս զի դժուարացնեն բազմաթիւ յոյն վաճառականների առեւտրական յարաբերութիւնները Կ. Պօլսում։

—Շարժումը Մակեդոնիայում Թէպէտ Թուլացաւ,—ասում է «Indép. Belge» լրագիրը,—սակայն այդ դժբաղդ երկրի իւրաքանչիւր Թիզը ողողված է քրիստոնեայ նահատակների արիւնով։ Մակեդոնական հարցի բաւարար լուծումը —լրագրի խօսքով—լուրջ կերպով զբաղեցնում է չահագրգռված պետութիւններին, որոնք գտնկանում են վերջ դնել Թիւրքաց գազանութիւններին քրիստոնեայ երկրում։ Մի եւ նոյն ժամանակ եւրոպական մամուլը անտարբեր աչքով չէ նայում քրիստոնեաների անտանելի դըրութեան վրա Թիւրքիայում, պահանջելով բօլգարների եւ հայերի ազատութիւնը Թիւրք դահիճների տանջանքներից։ Սուլթանին որոշ կերպով զգացնել են տուել, որ նա այլ եւս չը պէտք է յոյս դնէ պետութիւնների մրցութեան վրա Թիւրքիայում, եւ Թէ նա պարտաւոր է ինչպէս եւ լինի րէֆօրմներ մտցնել Մակեդոնիայում եւ Հայաստանում։ Հայաստանի րէֆօրմների մասին բանակցութիւնները Թիւրքիայի եւ եւրոպական կաբինէտների միջեւ հարկաւոր չեն, որովհետեւ դեռ 1895 Թւին Ռուսաստանը, Ֆրանսիան եւ Անգլիան մշակեցին րէֆօրմների ծրագիր այդ երկրի համար, որը կրում է եւ սուլթանի ստորագրութիւնը։ Ինչ վերաբերում է Մակեդոնիային, դեռ եւս պարզված չէ, Թէ ինչի վրա պէտք է կանգ առնել. արդեօք պէտք է Բերլինի դաշնագրի 23-դ յօդուածը գործադրել, Թէ Մակեդոնիան ինքնավար նահանգ դարձնել»։

—Ֆրանսիական կառավարութիւնը որոշել է փոխ-հիւպատոսութիւն հաստատել Վանում, ուր մինչեւ այժմ միայն հասարակ գործակալութիւն ունէր։

—Անգլիայում, մամուլի եւ հասարակութեան մէջ լուրեր են տարածված անգլիական կառավարութեան եւ իռլանդացիների մէջ կայանալիք համաձայնութեան հնարաւորութեան մասին։ «Berliner Tageblatt» լրագրի Թղթակիցը հաղորդում է Լօնդօնից, որ իռլանդական ագարակատէրերը յոգնել են կռուելուց, իսկ իռլանդական լէնդլօրդները պատրաստակամութիւն են յայտնում բանակցութիւններ սկսելու նրանց հետ։ Այս առաջին անգամն է անգլօ-իռլանդական յարաբերութիւնների պատմութեան մէջ, որ հաշտութեան յոյս է ծագում այդ երկու անհաշտ տարրերի մէջ։ Իռլանդիայի նոր փոխարքայ լօրդ Դուդլէյ բոլոր միջոցները ձեռք է առնում, որ կարողանայ գլուխ բերել ցանկալի համաձայնութիւնը։ Բէլֆաստում մօտ օրերումս տեղի ունեցած բանկէտում նա յայտնեց, Թէ ինչպէս որ Չեմբէրլէն ուղեւորվեց հարաւային Աֆրիկա, որպէս զի տեղն ու տեղը ուսումնասիրէ իրերի դրութիւնը, այնպէս էլ ինքն է ցանկանում Իռլանդիայի մէջ ծանօթանալ իռլանդական հարցերի հետ եւ լսել հասարակութեան բոլոր դասակարգերին պատկանող անձանց կարծիքները։

„ՄՇԱԿԻ" ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

19 Նոյեմբերի

ԲՈՒԴԱՊԵՇՏ։ Մեծ Իշխան Նիկօլայ Նիկօլայեվիչ ժամանեց Պուստաշէր՝ որսի։

ՀՌՈՄ։ Պապը ընդունեց Մեծ Իշխան Սերգէի Ալէքսանդրովիչին։

ԲԵԼԳՐԱԴ։ Թագաւորը եւ Թագուհին ուղեւորվում են Նիշ։

ԼՕՆԴՕՆ։ Նոյեմբերի 18-ին։ Համայնքների ժողովում Կիմբէր հարցնում է, արդեօք Աւգանիստանում յուզմունքների դէպքում Անգլիան աջակցութիւն կը ցոյց տայ այժմեան էմիրին։ Հնդկաստանի գործերի պետական քարտուղարը պատասխանեց, որ հարցը շատ ենթադրական բնաւորութիւն ունի, որ կարելի լինի որոշ պատասխան տալ։

ՌԻԳԱ։ Կուրտէնհօֆ կայարանում տեղի ունեցաւ ապրանքատար գնացքների ընդհարումն. չորս վագոններ ջարդվեցին, երկու վագոն եւ չոգեկառքը այրվեցին։

ԲԵՐԼԻՆ։ Րէյխստագը 198 ձայների մեծամասնութեամբ 45-ի դէմ ընդունեց Կարդօրֆի առաջարկութիւնը. սօցիալիստները եւ 11 ուրիշ պատգամաւորներ ձեռնպահ մնացին։

20 Նոյեմբերի

ԲԵՐԼԻՆ։ «Norddeutschэ Zeitung» լրագրի խօսքով, գերմանական զօրքերը յունվարի ընթացքում կը մաքրեն Շանհայը։

ՍՕՖԻԱ։ Այստեղ պատրաստվում են հանդիսաւոր կերպով դիմաւորելու Եանկօվին։ Սինօդը հրամանագրեց փոխարինել օգային պսակները նուիրատւութիւններով։

ՊԱՐԻԶ։ Սենատն ընդունեց 165 ձայնով 75-ի դէմ ընկերակցութիւններին վերաբերեալ օրէնքը լրացնելու առաջարկութիւնը։

ՀԱԱԳԱ։ Ստորին պալատը միաձայն ընդունեց Բրիւսէլի շաքարային պայմանագիրը։ Արտաքին գործերի մինիստրը յայտնեց, որ Անգլիան համաձայնվեց մաքսահարկի ենթարկել իր կօլօնիաների շաքարը, որոնք պահպանում են արտահանման պրէմիա, որովհետեւ երկիւղ չէ կարող լինել, որ Ռուսաստանը արտահանէ շաքար Եւրոպա Հնդկաստանի վրայով։

ՀՌՕՄ։ Պատգամաւորների ժողովում Պրինէտտի յայտնեց, Թէ անգլիական զօրքերին Թոյլատրված է անցնել իտալական շրջանը Սոմալիում այն պայմանով, որ նրան վտանգ չը սպառնայ։

ԲԵՐԼԻՆ։ Րէյխստագը ընդունեց Կարդօրֆի առաջարկութիւնը ուղղված ձեւով 200 ձայնի

մեծամասնութեամբ 44-ի դէմ եւ 9 հոգի ձեռնպահ մնացին. սկսվեցին նոր, բուռն, անկարգ վիճաբանութիւններ։

ՎԱՇԻՆԳՏՕՆ։ Կօնգրէսին ուղարկած թղթի մէջ նախագահը յիշատակեց երկրի բարօրութեան եւ տրէստների դէմ այն միջոցների մասին, որոնք ոչնչացնում են համընկերակցութիւնների մասին օրէնսդրութեան վատ կողմերը եւ մօնօպօլիայի դէմ, թէկուզ ստիպված լինեն սահմանադրութեան փոփոխութեան դիմելու։ Երկրի բարօրութիւնը աճում է հովանաւորող սիստեմի շնորհիւ, սակայն ցանկալի է ուրիշ պետութիւնների հետ դաշնագիրներ կապել փոխադարձութեան հիմքի վրա։ Թղթի մէջ խօսվում է դրամական շրջանառութեան րէֆօրմի մասին եւ օտարներին գաղթեցնելու վերաբերեալ օրէնքի վերաքննութեան մասին. խորհուրդ է տրվում հիմնել առեւտրական սեկրետարիատ. Անգլիայի հետ կապած դաշնագիրը խորհուրդ է տալիս պատերազմը փոխարինել միջնորդ դատարանով. բանակցութիւնները Կոլումբիայի հետ ջրանցքի մասին շարունակվում են. անկախ ամէրիկական պետութիւնները վախենալու չունեն ոչ Միացեալ-Նահանգների յարձակումից, ոչ օտար պետութիւնների միջամտութիւնից։ Մօնրօէի վարդապետութեան սկզբունքը ղեկավարող է մնում ամէրիկական քաղաքականութեան համար. քաղաքական հօրիզօնը պարզ է, սակայն զօրեղ նաւատորմը անհրաժեշտ է։

ԼՕՆԴՕՆ։ Համայնքների ժողովում Կրանբօրն յայտնեց, որ լրագիրներում տպված տեղեկութիւնները Ֆրանսիայի հետ Անգլիայի ունեցած վիճաբանութիւնները կարգադրելու մասին Նիւֆաունդլէնդեան եւ ուրիշ հարցերի վերաբերմամբ ճիշդ չեն։

ՄԱԴՐԻԴ։ Պատգամաւորների ժողովում Դիւանց Մօրէտը առաջարկեց պախարակումն յայտնել մինիստրութեան. պատգամաւորների ժողովը 96 ձայնով 86-ի դէմ որոշեց քննութեան առնել այդ առաջարկութիւնը։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԷԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՆ ԵՒ ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ ԵՆ

„ԱՐԱՔՍ"

ՊԱՏԻ ԵՒ ԾՈՑԻ ՕՐԱՑՈՅՑՆԵՐ
1903 թ. համար։

Պատի օրացոյցը իր մէջ պարունակում է եւ. հայերէն եւ ռուսերէն օրացոյցներ, հայերէն եւ ռուսերէն տառերով. իսկ ծոցինը ունի լիակատար եւ շատ հետաքրքիր յաւելուած։

Մի հատ պատի եւ մի հատ էլ ծոցի օրացոյց գնողը կը ստանայ մի օրինակ «Ծոցի երգարան» նուէր։

Պատի օրացոյցն արժէ հատով 50 կօպէկ, գումարով 35 կօպէկ։ Ծոցինը—հատով 20 կօպ., գումարով 15 կօպէկ։

Դիմել՝ Александрополь, Эрив. губ. Типографія Саноянца и Степанянца. 7—20

ԳՈՒՏՏԷՆԲԵՐԳ

գրախանութը ընդունում է բաժանորդագրութիւն առաջիկայ 1903 թւականի, հետեւեալ օրաթերթերի եւ ամսագիրների համար։
«ՄՇԱԿ», օրաթերթ, տարեկան 10 ր։
«ԱՐՇԱԼՈՅՍ» շաբաթական 2 անգամ—8 ր.
«ՄՈՒՐՃ», ամսագիր, տարեկան 10 ր.
«ԱՐԵՒԵԼՍԱՆ ՄԱՄՈՒԼ», շաբաթաթերթ—6 ր.
«ԲԱԶՄԱՎԷՊ», ամսաթերթ—4 ր.
«ՀԱՆԴԷՍ ԱՄՍՕՐԵԱՅ», ամսաթերթ 4 ր.
«ԼՈՒՄԱՅ», երկամսեայ հանդէս—6 ր.
„Журналъ для всѣхъ" պատկերազարդ ամսաթերթ—1 ր.
«ԲԱՆԱՍԷՐ», ամսաթերթ—6 ր.
«ԱԶԳԱԳՐԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ», երկամսեայ—3 ր.
«Լիակատար բառարան ռուսերէնից հայերէն», Դաղբաշեանի—6 ր.
«ԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ», երեք հատոր, փառակազմ—4 ր.

Ստացված են ռուսերէն, հայերէն եւ վրացերէն զանազան տեսակ պատի, ծոցի եւ սեղանի օրացոյցներ։ Գումարով գնողներին զիջումն կը լինի։—Ցանկացողներին կարող ենք վերադիրով ուղարկել, եթէ պատուէրի հետ ստացվի կանխավճար։

Դիմել՝ Тифлисъ. Книжный магазинъ „Гуттенбергъ", Лорисъ-Меликовская ул.; № 11. Г. Галустяну. 1—3

ԲԱՑՎԱԾ Է
ՆՈՐ ԴԵՂԱՏՈՒՆ

այս նոյեմբեր ամսի 19-ից, 5-րդ քաղաքամասում, Սիօնի եւ Իրակլիեվսկայա փողոցների անկիւն, Ջիթախովի նախկին տանը։
Վ. Կ. ՊՐԷՑՉԲԷՐԳ 1—3

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ

յայտնում է ի գիտութիւն ընդհանուրի, որ ներկայ նոյեմբերի 29-ին, ցերեկվայ 1 ժամին, նրա առեանում տեղի կունենայ աճրդախօսութիւն կապալով տալու նոր վերանորոգված քարվանսարան, նախկին Շիօեվայի, այժմ քաղաքային տան մէջ, 6-դ քաղաքամասում, Բաղանիքների մօտ։

Պայմանները կարելի է տեսնել բոլոր լի օրերը Վարչութեան 4-դ բաժանմունքում, առաւօտեան 9 ժամից մինչեւ ցերեկվայ 3 ժամը։ 1—2

Գեղարուեստին նպաստող Կովկասեան ընկերութիւնը բացել է Ձմեռնային Թանգարանում (Փառքի տաճար)

ՊԱՏԿԵՐԱՀԱՆԴԷՍ

Բաց է ամէն օր, առաւօտեան ժամի 10-ից մինչեւ ժամի 5 երեկոյեան։ 1—3

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

ՐՕՍՏՕՎՈՒՄ ԴՕՆԻ ՎՐԱ, Ս. Սմբատեանցի մասնաւոր ուսումնարանում, որտեղ աւանդվում են հայոց կրօն, ռուսաց լեզու, հայոց լեզու, թուաբանութիւն, ռուսաց եւ հայոց գեղագրութիւն, շարունակվում է հայ աշակերտների ընդունելութիւնը։ (4) 1—7

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՈՒՊՐԱՎԱՆ

հաղորդում է ի տեղեկութիւն ամենքի, որ այս նոյեմբեր ամսի 22-ին, ցերեկվայ ժամի 1-ին, նրա բնակարանում կը կատարվի աճուրդ՝ կապալով տալու, երեք տարվայ ժամանակամիջոցով, Վերայի կամրջից անցնելու տուրքը։ Պայմանագիրը կարելի է կարդալ քաղաքային ուպրավայի դիւանատանը բոլոր լի օրերը, առաւօտեան ժամի 9-ից մինչեւ ժամի 3-ը։ 3—3

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ
Ս. Գ. ՓԱՆԵԱՆ

ընդունում է հիւանդներին առաւօտեան 9—2 ժամը, երեկոյեան 4—6։ Վելիամինօվսկայա փողոց № 3։ 5—5

ՄԻ ՀԱՅ ՏԻԿԻՆ

որ աւարտել է Թիֆլիսի իգական գիմնազիան եւ Ժընեվի համալսարանը, ցանկանում է դասեր ունենալ աշակերտներից, ռուսերէն եւ գլխաւորապէս ֆրանսերէն լեզուներից։

Դիմել առաւօտեան ժամի 10—4-ը՝ Веляминовская ул., д. Лорисъ-Меликова, № 19. 5—10

ԲԺԻՇԿ Ռ. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՑ

Ընդունում է մասնաւորապէս սիֆիլիս, մորթու եւ վեներիական ախտ ունեցող հիւանդներին։ Քիմիկօ-միկրօսկօպիական կաբինէտ, որտեղ ընդունվում են կաթի, խորխի, մէզի եւ արեան անալիզներ։

Առաւօտեան 11—1 ժ.
Երեկոյեան 4—6 ժ.

Բեբուտօվսկայա փողոց № 41. տուն Արարատեանի։ Бебутовская ул. № 41, Домъ Араратова. 22—150

მიიღება ხელის მოწერა 1903 წლისათვის

„მოამბე-ცნობის ფურცელ"-ზე

სურათებიანის დამატებით კვირაში ორჯელ

ყოველ თვიური ჟურნალი „მოამბე" (წელიწადი მეათე) ფასი ჟურნალისა:		ყოველ დღიური გაზეთი „ცნობის ფურცელი" ორის სურათებიანის დამატებით (წელიწადი მერვე) ფასი გაზეთისა გაგზავნით:	
კავკასიასა და რუსეთში:	საზღვარ-გარეთ:	კავკასიასა და რუსეთში:	საზღვარ-გარეთ:
1 წლით . . 10 მ.	1 წლით . . 13 მ.	1 წლით. . . 6 მ.	1 წლით. . . 9 მ.
6 თვით. . . 6 „	6 თვით. . . 7 „	6 თვით. . . 4 „	6 თვით . . . 7 „
3 „ . . . 3 „	3 „ . . . 5 „	1 „ . . . 75 კ.	1 „ . . . 90 კ.

ვინც „მოამბეს" მთელის წლით გამოიწერს, სურათებიანი დამატებანი და „ცნობის ფურცელი" უფასოდ გაეგზავნება, მხოლოდ ქალაქ გარედ გასაგზავნ ფოსტის ხარჯისათვის უნდა დაუმატონ 1 მან., რომელიც ხელის-მოწერისათანავე უნდა იქმნეს შემოტანილი.

წლიურ ფასის განაწილება ორივე გამოცემაზე:

მიწვევისას—6 მ. ქალაქ-გარედ მცხოვრებთათვის, და 5 მან. ტფილისელთათვის, 1-ლ მარტამდე—3 მ., 1-ლ აგვისტომდე—2 მან.

განცხადების ფასი: 1-ლ გვერდზე სტრიქონი—10 კ., მე-4-ზე —5 კაპ. თუ განცხადება 3-ჯერზე მეტად დაიბეჭდება, მაშინ დაბეჭდვა ნაკლებად ეღირება.

რედაქცია და კანტორა იმყოფება ვანქის დიდ ქუჩაზე. ტელეფონი № 372.

ფოსტის ადრესი: Тифлисъ, въ редакцію „Моамбе" и „Цнобисъ-Пурцели".

„Փ. Ն. ՓՐԻԴՕՆԵԱՆ"
ԿՕՆՖԷՏԻ ԵՒ ՇՕԿՕԼԱԴԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ

Կովկասեան գիւղատնտեսական ցուցահանդէսում մեր պատրաստած ապրանքները ըստ էութեան Կովկասում կօնֆէտի արդիւնաբերութեան

ՄԻՍԿ ՄԵԾ ԱՐԾԱԹԵԱՅ ՄԵԴԱԼԻ

Առանձնապէս յանձնարարում ենք. ՌԱՀԱԹ-ԼՕԽՈՒՄ, կարամէլ «ԻՒԲԻԼԷՅՆԱՅԱ» եւ առհասարակ բարձր յատկութեան կարամէլներ մրգեղէնով։
Գործարանում աշխատում են մայրաքաղաքի նշանաւոր վարպետներ։
Պատուէրներով դիմել. Թիֆլիս, Պավլօվսկայա փողոց, սեփական տուն
Գործարանի հեռախօս № 362, գործարանական խանութինը № 772։
80—100

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
„ՆԱԴԵԺԴԱ"

ծովային, գետային եւ ցամաքային ապահովագրութեան, ապրանքների տեղափոխութեան եւ գոյքերը կրակից ապահովագրելու համար։

ՀԻՄՆՎԱԾ Է 1847 ԹՈՒԻՆ

Հիմնական դրամագլուխը . . . . . 1,650,000 րուբլի
Պահեստի դրամագլուխը . . . . . 2,664,808 »

I. ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԻ ՏԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆ.

Աւելի քան 300 գործակալութիւններ եւրոպական Ռուսաստանի, Կովկասի, Միջին-Ասիայի, Սիբիրի եւ հեռաւոր Արեւելքի բոլոր նշանաւոր տեղերում, նոյնպէս եւ ներկայացուցիչներ արտասահմանի գլխաւոր քաղաքներում։

Տեղափոխութիւն ամէն տեսակ բեռների եւ իրերի, որոնց ընդունելութիւնը եւ յանձնումը կատարվում է թէ տանը եւ թէ պահեստներում ու խանութներում։

Յանձնումն բեռների ուղարկվողների կողմից առաջարկված պայմաններով (վերադիր վճարներ ի հաշիւ ուղարկողների, դրամի փոխադրութիւն (переводъ) բեռները յանձնելու տեղը հասցնելու համար եւ այլն)։

Պահպանութիւն բեռների արտօնեալ պայմաններով ստացման տեղերում՝ ապահովագրելով նրանց պահեստներում, որի համար շատ կէտերում կան ընդարձակ պահեստներ, յատկապէս բեռներ պահելու համար։

II. ՆԱՒԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

Սեփական մարդատար, ապրանքատար եւ ձգող շոգենաւեր, ծովային եւ գետային նաւեր (70 նաւ)։

Բեռնակիր եւ մարդատար նաւերի պարբերական հաղորդակցութիւն Վօլգա գետի բոլոր նաւահանգիստների մէջ, Րիբինսկից մինչեւ Աստրախան, եւ Կասպից ծովի բոլոր նաւահանգիստների մէջ, Աստրախանից մինչեւ Պարսկաստանի ափերը։

Ամենաընդարձակ պահեստներ Նիժնիում (սիբիրական նաւամատոյցի վրա), Աստրախանում, Բագւում եւ Կրասնօվօդսկում։

Բեռները անընդհատաբար ուղարկելու համար ընկերութեան շոգենաւագնացութիւնը համաձայնութիւն է կապել երկաթուղիների հետ։ Այն ապրանքների տեղափոխութեան համար, որոնք ուղարկվում են Ռուսաստանից Պարսկաստան եւ Պարսկաստանից Ռուսաստան, գոյութիւն ունի առանձին, բացառիկ արտօնութիւններով, համաձայնութիւն Պարսկական ապահովագրական եւ տեղափոխութեան ընկերութեան հետ։

III. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ։

ա) Ապահովագրութիւն բեռների, որոնք տեղափոխվում են թէ ցամաքային և թէ ջրային ճանապարհներով (ծովերով և գետերով)։

բ) Ապահովագրութիւն կրակից ամէն տեսակ գոյքերի։

գ) Ապահովագրութիւն ամէն տեսակ դժբաղդ դէպքերից ճանապարհին ամէն տեսակ նաւերի, շոգենաւերի, սաւառնակների, վագոնների և վագօն-ցիստեռնների։

դ) Ապահովագրութիւն թանգագին իրերի և արժէքաւոր թղթերի, որոնք ուղարկվում են պօստով, ցամաքային և ծովային ճանապարհներով, համաշխարհային պօստային դաշնակցութեան բոլոր կէտերի մէջ։

Ապահովագրութիւններ ընդունվում են ինչպէս վարչութեան, այնպէս էլ ամէն տեղ ընկերութեան բոլոր գործակալութիւնների մէջ։

Բացի տեղափոխութեամբ պարապող գործակալութիւններից, կրակից ապահովագրելու գործերով մասնաւորապէս զբաղվում են էլի ուրիշ 350 գործակալութիւններ։

Ս. Պետերբուրգի «Նադեժդա» ընկերութեան վարչութիւնը գտնվում է Ս. Պետերբուրգում, Ադմիրալտէյսկի պրօսպէկտի վրա, № 10-րորդ տանը։

Լիազօրներ—ծովային շոգենաւագնացութեան համար՝ Բագւում, գետային շոգենաւագնացութեան համար՝ Նիժնի-Նօվգորոդում։

Թիֆլիսի գործակալութիւնը—Դվօրցօվայեա փողոցի վրա, վրաց ազնուականների տանը։ Տելեֆօն № 108 (ե. ա. կ.) 22—120